दीर्घतमा औचथ्यः।विष्णुः । जगती ।

भवा मित्रो न शेव्यो घृतासुतिर्विभूतद्युम्न एवया उ सप्रथाः।

अधा ते विष्णो विदुषा चिदर्ध्यः स्तोमो यज्ञश्च राध्यो हविष्मता॥ १.१५६.०१

शेव्यः- सुखकरः। मित्रो न- सखेव। भव। घृतासुतिः- ज्योतिषां वर्षकः। विभूतद्युम्नः- प्रभूतज्योतिर्युक्तः। एवयाः- रक्षायाः प्रापयिता। सप्रथाः- सर्वतः पृथुः। अधा- अस्मात्कारणात्। विष्णो। ते- तव। स्तोमः- मन्त्रः। चित्- एव। विदुषा- ज्ञानिना। अर्ध्यः- प्रवर्धनार्हः। हविष्मता- पुरोडाशध्यानभावनादियुक्तेन। यज्ञश्च- उपासनञ्च। राध्यः- साध्यम् ॥१॥

यः पूर्व्याय वेधसे नवीयसे सुमज्जानये विष्णवे ददाशति।

यो जातमस्य महतो महि ब्रवत्सेदु श्रवोभिर्युज्यं चिदभ्यसत्॥ १.१५६.०२

यः। पूर्व्याय- प्राचीनाय। वेधसे- ज्ञानिने। नवीयसे- अभिनवाय। सुमज्जानये- स्वयंभुवे। श्रीपतय इति श्रीधरः। विष्णवे। ददाशति- ददाति। यः। अस्य- एतस्य। महतः- महात्मनः। महि- असाधारणम्। जातम्- जीवे अनुभवदानार्थमध्यात्मसाधनार्थं प्रकटनमवतारं वा। ब्रवत्- वदति। सः। इत्- एव। श्रवोभिः- मन्त्रानुभवैः। युज्यम्- योगम्। अभ्यसत्- अभितः प्राप्नोति ॥२॥

तमु स्तोतारः पूर्व्यं यथा विद ऋतस्य गर्भं जनुषा पिपर्तन।

आस्य जानन्तो नाम चिद्विवक्तन महस्ते विष्णो सुमतिं भजामहे॥ १.१५६.०३

Dr. Rangaji

WEBOLIM

स्तोतारः- हे उपासकाः। यथा विद- यथा जानीथ तथा। तम्। पूर्व्यं- पुराणम्। ऋतस्य गर्भं- प्रकृतिनियतेरपि कारणभूतम्। जनुषा- विष्णोः स्वात्मनि प्रकटनविषयकीर्तनेन। अवतारकथाकीर्तनेन वा। पिपर्तन- प्रीणयत। अस्य- एतस्य विष्णोः। आ- आभिमुख्येन। नाम। चित्- एव। जानन्तः- विद्यासहिताः। विवक्तन- वदत। विष्णो- सर्वव्यापिन्। ते- तव। महः- महतीम्। सुमतिम्- शोभनमतिम्। भजामहे- सेवामहे ॥३॥

तमस्य राजा वरुणस्तमश्विना क्रतुं सचन्त मारुतस्य वेधसः।

दाधार दक्षमुत्तममहर्विदं व्रजं च विष्णुः सखिवाँ अपोर्णुते॥ १.१५६.०४

मारुतस्य- शोभनप्राणयुक्तस्य। वेधसः- विदुषः। अस्य- एतस्य विष्णोः। तम्। क्रतुम्- सङ्कल्पम्। राजा वरुणः- ऋताधिदेवता। अश्विना- प्राणेशौ। सचन्त- सेवन्ते। विष्णुः- सर्वव्यापनशीलः। उत्तमम्- श्रेष्ठम्। अहर्विदम्- ज्योतिर्विदम्। दक्षम्- सामर्थ्यम्। दाधार- धृतवान्। सखिवान्- सख्ययुक्तो विष्णुः। व्रजम्- व्रजोपलक्षितचिद्रश्मिसमूहम्। अपोर्णुते- अपगतावरणं करोति ॥४॥

आ यो विवाय सचथाय दैव्य इन्द्राय विष्णुः सुकृते सुकृत्तरः।

वेधा अजिन्वत्त्रिषधस्थ आर्यमृतस्य भागे यजमानमाभजत्॥ १.१५६.०५

सुकृते- शोभनकर्मणे। इन्द्राय- ईशनशीलाय। सुकृत्तरः- इतोप्यधिकशोभनकर्मयुक्तः। विष्णुः- व्यापनशीलः। दैव्यः- दिव्यगुणसंपन्नः। यः। सचथाय- साह्याय। आ विवाय- आगच्छति। वेधाः- ज्ञानी सन्। त्रिषधस्थः- भूर्भुवःसुवरादिकं क्रमन्। आर्यं- आर्यशीलमुपासकम्। अजिन्वत्- प्रीणयति। ऋतस्य भागे- स धर्मभागे। यजमानम्- उपासकम्। आभजत्- अनुभावयति ॥५॥

Dr. Rangaji

WEBOLIM